



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

## NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 24/2023-37

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a sudcov Ivana Fiačana a Petra Molnára (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátskou kanceláriou JUDr. Alojz Baránik, advokát s. r. o., Mateja Bela 8, Bratislava, IČO: 46 940 561, v mene ktorej koná advokát JUDr. Alojz Baránik, proti rozhodnutiu predsedu Národnej rady Slovenskej republiky č. 1244 z 13. septembra 2022 takto

### **r o z h o d o l :**

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

### **O d ô v o d n e n i e :**

#### **I.**

#### **Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci**

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 10. októbra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 31 a čl. 152 ods. 4 ústavy a práva podľa čl. 25 písm. b) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „pakt“) rozhodnutím predsedu Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „predseda národnej rady“ a „národná rada“) č. 1244 z 13. septembra 2022 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“), ktorým rozhodol o uplatnení mandátu poslanca národnej rady a o zániku mandátu sťažovateľa ako poslanca národnej rady. Žiada, aby ústavný súd napadnuté rozhodnutie zrušil, priznal mu finančné zadostučinenie v sume 5 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ kandidoval za poslanca vo voľbách do národnej rady konaných 29. februára 2020 za politickú stranu Sloboda a solidarita. Na kandidátnej listine tejto strany mal poradové číslo 16. Vychádzajúc z výsledkov označených volieb zachytených v zápisnici Štátnej komisie pre voľby a kontrolu financovania politických strán, aj po zohľadnení prednostného hlasovania získal rovnaké poradie na kandidátnej listine politickej strany Sloboda a solidarita ako na kandidátnej listine tejto strany vo voľbách. Za politickú stranu

Sloboda a solidarita boli zvolení 13 kandidáti, teda sťažovateľ ako kandidát politickej strany Sloboda a solidarita bol zvolený za náhradníka s poradovým číslom 3. Zvolení poslanci Lucia Ďuriš Nicholsonová a Juraj Droba sa vzdali svojho mandátu, preto predseda národnej rady rozhodol o nástupníkoch politickej strany Sloboda a solidarita s poradovým číslom 1 a 2 (rozhodnutie predsedu národnej rady č. 5 z 20. marca 2020). Sťažovateľ na základe rozhodnutia predsedu národnej rady č. 10 z 23. marca 2020 nastúpil ako náhradník za zvoleného poslanca Richarda Sulíka, ktorý bol vymenovaný za člena vlády Slovenskej republiky. Rozhodnutím predsedu národnej rady č. 11 z 23. marca 2020 nastúpili za vymenovaných poslancov národnej rady za štátnych tajomníkov ministerstiev Slovenskej republiky ako náhradníci Roman Foltín (náhradník č. 5), Radovan Sloboda (náhradník č. 6) a Radovan Kazda (náhradník č. 7). Po následnej rekonštrukcii vlády sťažovateľ rozhodnutím predsedu národnej rady č. 496 z 1. apríla 2021 opätovne nastúpil ako náhradník na neuplatňovaný mandát poslanca Richarda Sulíka. Na základe rozhodnutia predsedu národnej rady č. 1042 z 19. apríla 2022 nastúpil ďalší náhradník za politickú stranu Sloboda a solidarita, a to Jozef Kanuščák (náhradník č. 11). Napadnutým rozhodnutím predseda národnej rady rozhodol o zániku mandátu sťažovateľa v dôsledku uplatnenia mandátu Richarda Sulíka po tom, čo prezidentka Slovenskej republiky prijala jeho demisiu ako člena vlády Slovenskej republiky.

3. Sťažovateľ vo svojej sťažnosti namieta porušenie svojich označených práv napadnutým rozhodnutím predsedu národnej rady, ktoré argumentačne zdôvodňuje tým, že zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „volebný zákon“), konkrétne jeho § 71, upravuje postup, akým náhradníci nastupujú na uprázdnené mandáty, pričom za problematickú považuje právnu úpravu ods. 5 označeného ustanovenia, v zmysle ktorej predseda národnej rady odovzdá náhradníkovi osvedčenie, že sa stal poslancom, a od ktorého dňa; náhradníkovi v prípade, ak sa mandát poslanca neuplatňuje, sa v osvedčení uvedie aj to, že jeho mandát poslanca trvá len počas výkonu funkcie poslanca, na ktorého neuplatňovaný mandát nastúpil ako náhradník, alebo len počas výkonu väzby poslanca, na ktorého neuplatňovaný mandát nastúpil ako náhradník. Tvrdí, že označené ustanovenie volebného zákona spôsobuje aplikačné problémy, tak ako to bolo aj v jeho prípade, pretože jeho nesprávnou aplikáciou došlo k neželanému stavu, ktorý nerešpektuje ústavné princípy, jeho označené práva a ním dosiahnutý výsledok vo voľbách do národnej rady. Poukazuje pritom na závery ústavného súdu v náleze sp. zn. PL. ÚS 15/1998 a tvrdí, že nemožno prijímať takú volebnú legislatívu, ktorá by odporovala ústavným princípom a politickým právam zakotveným v ústave. Popretie rovných podmienok podľa čl. 30 ods. 4 ústavy napadnutým rozhodnutím vidí v tom, že jeho mandát ako náhradníka zanikol v dôsledku uplatnenia mandátu zvoleného poslanca, na ktorého miesto nastúpil, pričom mandát ostatných náhradníkov za rovnakú stranu, ktorí dosiahli horší výsledok vo voľbách, a teda mali vyššie poradové číslo ako náhradníci politickej strany Sloboda a solidarita, ostal v dôsledku napadnutého rozhodnutia predsedu národnej rady zachovaný. Tvrdí, že občania vo voľbách určili poradie všetkých kandidátov, teda aj náhradníkov, a to na celé volebné obdobie. Rozhodnutie predsedu národnej rady nerešpektuje toto poradie kandidátov a jeho výsledkom je stav, že mandát sťažovateľa zaniká a súčasne v národnej rade ostávajú pôsobiť náhradníci za tú istú politickú stranu s vyšším poradovým číslom, ako má sťažovateľ. Preto napadnuté rozhodnutie predsedu národnej rady nemožno považovať za ústavne súladné pre rozpor s čl. 30 ods. 4 ústavy. V nadväznosti na túto argumentáciu poukazuje aj na znenie čl. 25 písm. b)

paktu, ktorý garantuje právo byť volený bez akýchkoľvek rozdielov a bez neodôvodnených obmedzení, a namieta, že nesprávnou interpretáciou a aplikáciou § 71 ods. 5 volebného zákona v napadnutom rozhodnutí predsedu národnej rady došlo aj k porušeniu čl. 25 písm. b) paktu.

4. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 24/2023-15 z 25. januára 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

5. Následne ústavný súd 7. februára 2023 vyzval predsedu národnej rady na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej ústavnej sťažnosti a oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

## II.

### Vyjadrenie predsedu národnej rady a replika sťažovateľa

#### II.1. Vyjadrenie predsedu národnej rady:

6. Vyjadrenie predsedu národnej rady sp. zn. PREDS-49/2023 z 2. mája 2023 bolo ústavnému súdu doručené 5. mája 2023 spolu s dokumentáciou dotknutých náhradníkov politickej strany Sloboda a solidarita. Predseda národnej rady sa vo svojom vyjadrení v podstatnom nestotožnil s názorom sťažovateľa a navrhol, aby ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel. Podľa jeho názoru aplikácia volebnej legislatívy neodporuje záverom zakotveným v náleze sp. zn. PL. ÚS 15/1998. V prípade sťažovateľa bola dikcia volebnej legislatívy dodržaná v každom ohľade. Sťažovateľ podľa výsledkov volieb v priamom súboji o volenú funkciu podľa čl. 30 ods. 4 ústavy nebol zvolený za poslanca. Sťažovateľ poukazuje okrem iného na závery ústavného súdu v náleze sp. zn. II. ÚS 48/1997 z 8. januára 1998, ktorým zaujal stanovisko k uprázdneniu mandátu poslanca počas volebného obdobia a nastúpeniu náhradníka na základe prednostných hlasov. V tejto súvislosti predseda národnej rady dáva do pozornosti, že sťažovateľ nastúpil na neuplatňovaný mandát poslanca podľa poradia uvedeného v zápisnici, a nie na uprázdnený mandát poslanca, z čoho predseda národnej rady vyvodzuje neaplikovateľnosť tam uvedených záverov. Zároveň poukazuje na znenie § 71 ods. 5 volebného zákona, ktorý stanovuje, že náhradníkovi predseda národnej rady odovzdá osvedčenie, že sa stal poslancom, a od ktorého dňa; náhradníkovi podľa odseku 4 (podľa ktorého, ak sa mandát poslanca neuplatňuje, nastupuje náhradník, pozn.) sa v osvedčení uvedie aj to, že jeho mandát poslanca trvá len počas výkonu funkcie poslanca, na ktorého neuplatňovaný mandát nastúpil ako náhradník. Sťažovateľ počas VIII. volebného obdobia nastúpil podľa poradia uvedeného v zápisnici dvakrát ako náhradník na neuplatňovaný mandát poslanca a v oboch prípadoch vydal sťažovateľovi osvedčenie, že sa sťažovateľ stal náhradníkom za politickú stranu Sloboda a Solidarita a jeho mandát poslanca podľa § 71 ods. 5 volebného zákona trvá počas výkonu funkcie člena vlády Slovenskej republiky povereného riadením konkrétneho ministerstva, na ktorého neuplatňovaný mandát nastúpil. Predseda národnej rady podľa svojho vyjadrenia „*svojimi rozhodnutiami učinil za dosť volebnej legislatíve v tom zmysle, že za každého poslanca neuplatňujúceho si mandát vydal náhradníkovi v zmysle príslušných zákonných ustanovení osvedčenie o tom, že sa stal náhradníkom na neuplatňovaný mandát presne určeného poslanca, ako aj od ktorého dňa. Jedine takýmto spôsobom je zachované poradie poslancov a náhradníkov podľa zápisnice štátnej volebnej komisie a nie sú dotknuté (porušené) práva ďalších kandidátov.*“. Podľa jeho názoru na danú situáciu je potrebné nahliadnuť aj z opaku,

t. j. v prípade opätovného uplatnenia mandátu poslanca, ergo vrátenie sa náhradníkov „pod čiaru“. Interpretáciou a aplikáciou predmetných ustanovení čl. 72 ods. 2 ústavy, § 71 volebného zákona a § 10 zákona o rokovacom poriadku naplňa predseda národnej rady dikciu, že po zániku mandátu náhradníka zostáva náhradník na tej istej kandidátnej listine politického subjektu, za ktorý kandidoval, a v pôvodnom poradí, čím plne rešpektuje výsledky volieb. Vychádzajúc z uvedeného, navrhol, aby ústavný súd vyslovil, že sťažovateľove označené práva napadnutým rozhodnutím predsedu národnej rady porušené neboli, a nezrušil napadnuté rozhodnutie.

### **II.3. Replika sťažovateľa:**

7. Sťažovateľ sa k stanovisku predsedu národnej rady vyjadril podaním doručeným 25. mája 2023. V podstatnom uviedol, že argumentácia predsedu národnej rady a ním uvádzané skutočnosti nie sú spôsobilé spochybníť argumentáciu sťažovateľa. Postup predsedu národnej rady sa síce javí byť súladný s príslušnými zákonnými ustanoveniami, nie však v súlade s relevantnými článkami ústavy a paktu, ich obsahom, zmyslom a účelom. Nie je totiž možné postup, ktorý sa javí ako zákonný, automaticky vyhlásiť za ústavne konformný. Naopak, zákony a ich jednotlivé ustanovenia je potrebné interpretovať a aplikovať tak, aby boli v súlade s ústavou a medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, a nie naopak. Napokon aj ústavný súd v náleze sp. zn. PL. ÚS 15/1998 konštatoval, že nemožno prijímať takú volebnú legislatívu, ktorá by odporovala ústavným princípom a politickým právam zakotveným v ústave. Sťažovateľ zastáva názor, že pre zachovanie práv vyplývajúcich z čl. 30 ods. 1 a 4 ústavy je potrebné, aby sa poradie náhradníkov určené podľa zápisnice štátnej volebnej komisie uplatňovalo nielen na nastupovanie náhradníkov na neuplatňované mandáty, ale aj pri zániku mandátu náhradníka pri opätovne uplatnenom mandáte zvoleného poslanca. Inak je také rozhodnutie predsedu národnej rady ústavne nekonformné, neodôvodnene zužujúce a diskriminačné. To zároveň podporuje dôvodnosť argumentácie sťažovateľa, že právo na prístup a zotrvanie vo volenej verejnej funkcii nie je garantované „za rovnakých podmienok“ na základe hlasovania občanov vo voľbách (ktoré určuje aj poradie jednotlivých náhradníkov), ale v prípade náhradníkov nastupujúcich na dočasne neuplatňovaný mandát je závislé výlučne na tom, či si zvolený poslanec národnej rady, dočasne neuplatňujúci mandát (na ktorého miesto daný náhradník nastúpil), tento mandát opätovne uplatní. Ak si niektorý z poslancov tej istej politickej strany opätovne uplatní mandát poslanca, potom by mal zaniknúť mandát tomu náhradníkovi, ktorý spomedzi nastúpivších náhradníkov získal najmenej preferenčných hlasov, resp. bol najnižšie v poradí určenom v zápisnici štátnej volebnej komisie. Vychádzajúc z uvedenej argumentácie, sťažovateľ zotrval na dôvodnosti podanej sťažnosti a tam uplatnenej argumentácie.

### **III.**

#### **Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti**

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

10. Sťažovateľ predovšetkým namieta porušenie čl. 30 ods. 4 ústavy, teda porušenie jeho práva na prístup k volenej funkcii (poslanca) za rovnakých podmienok, a práva podľa čl. 25 písm. b) paktu, teda práva byť volený bez neodôvodnených obmedzení.

11. Nastolený ústavný problém súvisí s konceptom náhradníkov poslancov národnej rady a ich poradím nastupovania a zotrvania vo funkcii poslanca v prípade neuplatňovania mandátu zvoleným poslancom (v odbornej literatúre tzv. kľzavý mandát alebo jeho obdoba sleeping mandate, pozn.). Sťažovateľ tvrdí, že postupom predsedu národnej rady a jeho napadnutým rozhodnutím došlo k porušeniu jeho označených práv, keďže v dôsledku tohto rozhodnutia bol neprávom pozbavený funkcie poslanca, zároveň nebol rešpektovaný dosiahnutý výsledok volieb a zloženie národnej rady nezodpovedalo výsledkom volieb zachytených v zápisnici o výsledku volieb do národnej rady z 29. februára 2020 (ďalej len „zápisnica“), keď po opätovnom uplatnení mandátu pôvodne zvoleného poslanca do národnej rady zanikol mandát sťažovateľovi (pričom v danom čase bol náhradníkom s najvyšším poradím spomedzi náhradníkov za poslancov vykonávajúcich iné funkcie, počas ktorých výkonu sa ich mandát poslanca neuplatňuje), a nie náhradníkovi s „najhorším“ poradím určeným výsledkom volieb.

### **III.1. Východiská právnych noriem nadzákonnej sily:**

12. Podľa čl. 7 ods. 5 ústavy medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonom.

13. Podľa čl. 30 ods. 4 ústavy občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám.

14. Podľa čl. 77 ods. 1 ústavy funkcia poslanca je nezlučiteľná s výkonom funkcie sudcu, prokurátora, verejného ochrancu práv, príslušníka ozbrojených síl, príslušníka ozbrojeného zboru a poslanca Európskeho parlamentu.

15. Podľa čl. 77 ods. 2 ústavy ak bol poslanec vymenovaný za člena vlády Slovenskej republiky, jeho mandát poslanca počas výkonu tejto funkcie nezaniká, iba sa neuplatňuje.

16. Podľa čl. 25 písm. b) paktu každý občan má právo a možnosť bez akýchkoľvek rozdielov uvedených v článku 2 a bez neodôvodnených obmedzení voliť a byť volený v pravidelných voľbách, ktoré sa budú konať na základe všeobecného a rovného hlasovacieho práva, tajným hlasovaním zabezpečujúcim slobodu hlasovania.

17. Medzi volené a iné verejné funkcie, ku ktorým majú občania prístup za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 ústavy, nepochybne patrí aj funkcia poslanca národnej rady.

18. Význam slovného spojenia „za rovnakých podmienok“ je v tom, že právnymi predpismi akejkoľvek právnej sily ani praxou orgánov štátnej moci nemožno preferovať či diskriminovať niektoré skupiny občanov pred inými skupinami, pokiaľ ide o prístup k verejným funkciám.

19. Ústavný súd konštatoval, že základné právo na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok garantované čl. 30 ods. 4 ústavy by strácalo akýkoľvek právny význam, ak by príslušný orgán verejnej moci osobe, ktorá bola do príslušnej ústavnej (verejnej) funkcie ústavou ustanoveným spôsobom ustanovená, neumožnil riadny výkon tejto ústavnej (verejnej) funkcie, resp. ak by ju bez akejkoľvek ústavnej či zákonnej opory z takejto ústavnej (verejnej) funkcie odvolal [napr. ak by mu ústava (alebo zákon) takúto právomoc nezverovala, resp. by ju nebolo možné z ústavy (ani zákona) v žiadnom prípade vyvodit'] (sp. zn. IV. ÚS 46/2011).

20. Ústavný súd SRN napríklad už v roku 1953 [3 BVerfGE 45, 50 (1953)] vyslovil, že „bolo by v rozpore s požiadavkou priamosti volieb, ak by poslancov v skutočnosti vyberali politické strany“, a tiež, „ak by volebné zákony dávali politickým stranám rozhodujúcu možnosť určovať, kto bude zvolený“. V tejto súvislosti tiež konštatoval, že pokiaľ sú mená na kandidátnych listinách určené pred voľbami, je to v súlade s požiadavkou priamosti volieb, keďže občania v konečnom dôsledku rozhodnú svojimi hlasmi, kto získa poslanecký mandát [napr. 47 BVerfGE 253, 280-81 (1978)]. Ak sa však zvolený kandidát vzdá svojho mandátu alebo mu mandát zanikne až po voľbách, politická strana nie je oprávnená meniť poradie náhradníkov, v ktorom boli títo uvádzaní na kandidátnej listine. Toto by totiž znamenalo, že v konečnom dôsledku rozhoduje o poslancovi politická strana, a nie voliči [napr. 7 BVerfGE 77, 84-86 (1957)] (m. m. II. ÚS 48/97).

### **III.2. Rozhodné skutočnosti:**

21. Sťažovateľ vo voľbách nebol zvolený za poslanca národnej rady a (aj po zohľadnení prednostných hlasov) sa stal s poradovým číslom 16 v poradí tretím náhradníkom. Po následnom vzdaní sa mandátu dvoch zvolených poslancov došlo k situácii, že sa uprázdnilo dva poslanecké mandáty, na ktoré nastúpili v poradí prví dvaja náhradníci.

22. Pri opakovanom neuplatňovaní mandátu zvoleného poslanca R. Sulíka (z dôvodu výkonu funkcie člena vlády Slovenskej republiky v počte dvakrát v rámci toho istého volebného obdobia, pozn.) boli sťažovateľovi vydané osvedčenia, na základe ktorých opakovane nastúpil na jeho neuplatňovaný mandát poslanca sťažovateľ.

23. Z dôvodu vymenovania poslanca O. Dostála za štátneho tajomníka ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky na neuplatňovaný mandát poslanca nastúpil náhradník J. Kanuščák (ktorý v zmysle výsledkov volieb mal poradie po zohľadnení prednostného hlasovacieho práva 24 a ako náhradník s poradovým číslom 11).

24. V dôsledku opätovného uplatnenia poslaneckého mandátu poslancom R. Sulíkom mala na základe napadnutého rozhodnutia predsedu národnej rady sťažovateľovi ako náhradníkovi zaniknúť funkcia poslanca za situácie, že náhradníkovi J. Kanuščákovi funkcia poslanca nezanikla, keďže v relevantnom čase zvolený poslanec O. Dostál stále vykonával funkciu štátneho tajomníka (a teda neuplatňoval mandát poslanca). Nastala teda situácia, že náhradníkovi J. Kanuščákovi s poradovým číslom 11 funkcia poslanca nezanikla, hoci je nepochybné, že vo voľbách zaznamenal horší výsledok ako sťažovateľ.

### **III.3. Relevantná zákonná úprava:**

25. Podľa § 71 ods. 1 volebného zákona ak sa uprázdni počas volebného obdobia mandát, nastupuje náhradník tej istej politickej strany alebo koalície podľa poradia, v akom bol uvedený na kandidátnej listine, s prípadnou korekciou pri dosiahnutí zákonom predpokladaného počtu prednostných hlasov.

26. Podľa § 71 ods. 4 volebného zákona ak sa mandát poslanca neuplatňuje, nastupuje náhradník.

27. Podľa § 71 ods. 5 volebného zákona nastúpenie náhradníka vyhlasuje predseda Národnej rady Slovenskej republiky do 15 dní po dni, v ktorom sa mandát uprázdnil, alebo keď nastala skutočnosť podľa odseku 4. Náhradníkovi odovzdá osvedčenie o tom, že sa stal poslancom, a od ktorého dňa; náhradníkovi podľa odseku 4 sa v osvedčení uvedie aj to, že jeho mandát poslanca trvá len počas výkonu funkcie poslanca, na ktorého neuplatňovaný mandát nastúpil ako náhradník, alebo len počas výkonu väzby poslanca, na ktorého neuplatňovaný mandát nastúpil ako náhradník. Po zániku mandátu náhradníka zostáva náhradník na tej istej kandidátnej listine a v pôvodnom poradí.

### **III.4. Samotné posúdenie ústavným súdom:**

28. Z argumentácie predsedu národnej rady vyplýva, že postupoval dôsledne podľa výsledkov volieb v prípade obsadzovania uprázdnených mandátov, ako aj v prípade neuplatňovaných mandátov. Vychádzajúc z obsahu vydaných osvedčení, predseda národnej rady argumentuje tzv. teóriou párovania, t. j. tým, že vznik, trvanie a zánik mandátu náhradníka pri neuplatňovanom mandáte poslanca je závislý od uplatnenia alebo neuplatnenia mandátu konkrétneho zvoleného poslanca, na ktorého miesto nastúpil.

29. Pri podrobnejšej analýze citovaných ustanovení je potrebné konštatovať, že teória párovania má oporu v § 71 ods. 5 volebného zákona. Volebný zákon používa termín mandát poslanca bez toho, aby v súvislosti s náhradníkom špecifikoval, že ide o mandát konkrétneho poslanca, ktorého zastupuje (§ 71 ods. 4 volebného zákona). Z obsahu odseku § 71 ods. 5 volebného zákona, ktorý pojednáva o osvedčení, však už možno podľa názoru ústavného súdu abstrahovať, že mandát náhradníka je spojený s neuplatneným mandátom konkrétneho poslanca. Kľúčovou je druhá veta citovaného ustanovenia, ktorá pojednáva, dokedy trvá mandát poslanca – náhradníka. Výkladom možno dospieť k záveru, že mandát poslanca náhradníka trvá len počas výkonu funkcie poslanca ako člena vlády, na ktorého neuplatňovaný mandát nastúpil ako náhradník. Zároveň opätovným uplatnením mandátu poslanca mandát náhradníka zaniká.

30. Pri nastupovaní náhradníkov je potrebné rozlišovať, či dôjde k uprázdneniu mandátu (v takom prípade nastúpenie náhradníka do národnej rady má trvalý charakter), od prípadu, keď náhradník nastupuje na miesto zvoleného poslanca, ktorý si svoj mandát neuplatňuje.

31. V prípade neuplatňovaného mandátu nedochádza k zániku mandátu zvoleného poslanca, len dočasne jeho mandát spočíva. Na rozdiel od prípadu uprázdnenia mandátu poslanca postavenie náhradníka, ktorý nastupuje na neuplatňovaný mandát poslanca, je „neisté“ a závislé od toho, či si zvolený poslanec uplatní svoj mandát alebo nie. Možno konštatovať, že mandát náhradníka je konštruovaný len na dobu, kým si zvolený poslanec znovu neuplatní svoj mandát.

32. Citované ustanovenie § 71 ods. 5 volebného zákona upravuje po technickej stránke nastúpenie a čas trvania mandátu náhradníka. Spôsob, akým tieto otázky upravuje (závislosť od opätovného ne/uplatnenia mandátu konkrétneho poslanca, na ktorého miesto nastúpil) v kontexte poslednej vety (po zániku mandátu náhradníka má tento zachovaný status náhradníka v pôvodnom poradí), indikuje, že zákonodarca chcel vylúčiť možnosť svojvôle pri rozhodovaní o nastupovaní náhradníkov a zároveň zachovať rešpekt k výsledkom volieb zachytených v zápisnici o výsledku volieb. Inými slovami, zaručiť právo nadobudnúť poslancový mandát po splnení podmienok ustanovených pre prístup k volenej funkcii s rovnakou intenzitou počas celého volebného obdobia, tak ako to už konštatoval v náleze sp. zn. PL. ÚS 15/1998.

33. Problém však môže vzniknúť v prípade viacerých náhradníkov poslancov za tú istú politickú stranu, ktorí nastúpili na neuplatňované mandáty poslancov súčasne. Ak dôjde k opätovnému uplatneniu mandátu poslanca tejto strany, môže dôjsť k situácii, ako tomu bolo v prípade sťažovateľa, že náhradníkovi s „lepším“ poradovým číslom paradoxne zanikne mandát skôr ako inému náhradníkovi s „horším“ poradovým číslom náhradníka. Táto aplikačná nedokonalosť dotknutej legislatívy však nie je prejavom svojvôle alebo *prima facie* zle nastavenej koncepcie pri tvorbe legislatívy, ale skôr zhody viacerých dopredu nepredvídateľných náhodných okolností, v dôsledku čoho aj sťažovateľovi zanikol mandát skôr. Nedokonalosť právnej úpravy sa prejavuje pri riešení ojedinelých špecifických prípadov týkajúcich sa zániku mandátu náhradníkov. Posudzovanie právnej úpravy z hľadiska jej ústavnosti *ratione materiae* spadá do právomoci ústavného súdu v konaní o súlade právnych predpisov, t. j. môže byť predmetom konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 ústavy, ale nie sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy.

34. Sťažnostná argumentácia sťažovateľa je *de facto* založená na argumente neústavnosti aplikovaných právnych predpisov. S poukazom na prezumpciu ústavnosti aplikovaných právnych predpisov ústavný súd konštatuje, že v napadnutom rozhodnutí predsedu národnej rady pri aplikácii týchto právnych predpisov nedošlo k excesu, a preto dôvody uvedené sťažovateľom v sťažnosti neboli spôsobilé založiť porušenie jeho označených práv.

35. Na podklade uvedených skutočností, uplatňujúc princíp subsidiarity, ktorý zaväzuje ústavný súd v ktoromkoľvek štádiu konania o ústavnej sťažnosti, nebolo možné ústavnej sťažnosti vyhovieť. Uvedená procesná situácia zároveň bráni, aby sa ústavný súd vecne zaoberal otázkou súladu aplikovaných noriem s ústavou a paktom v rámci konania o ústavnej sťažnosti sťažovateľa. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti nevyhovel (§ 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde *a contrario*).

36. Ako *obiter dictum* k veci dodáva, že spravodlivejším legislatívnym riešením by bola právna úprava, ktorá by mechanizmus práva náhradníka na výkonu mandátu poslanca pri jeho zániku upravila tak, že by v plnom rozsahu rešpektovala výsledok volieb a poradie náhradníkov uvedených v zápisnici o výsledku volieb.

37. Právna úprava týkajúca sa mandátu náhradníka by mala vychádzať z premisy, že zloženie národnej rady má náležite po celý čas volebného obdobia odrážať a rešpektovať výsledok dosiahnutý vo voľbách, čo v konečnom dôsledku znamená, že v ktoromkoľvek okamihu sa má dodržať vo voľbách dosiahnuté poradie zvolených poslancov a náhradníkov, a to nielen pri vzniku funkcie poslanca, ale (v prípade náhradníkov) aj pri jej zániku. V prípade, že by u jedného alebo viacerých zvolených poslancov odpadla prekážka výkonu mandátu poslanca a títo si uplatnili svoj mandát, legislatívnym riešením by bol zánik funkcie náhradníka obdobne ako pri jeho vzniku,

ale v opačnom poradí. To znamená, že náhradník, ktorý vo voľbách bol najmenej úspešný kandidát dotknutej politickej strany, by opúšťal funkciu ako prvý.

38. Takáto právna úprava by podľa názoru ústavného súdu skôr zodpovedala princípom demokracie, zároveň by plne rešpektovala výsledok volieb a vylúčila by hypotetickú možnosť špekulatívneho párovania mandátov konkrétnych poslancov a ich náhradníkov.

39. V dôsledku nevyhovenia ústavnej sťažnosti v celom rozsahu sa už ústavný súd ostatnými návrhmi obsiahnutými v sťažnosti nezaoberal.

40. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

**P o u č e n i e :** Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

**V Košiciach 24. októbra 2023**

**Luboš Szigeti**  
**predseda senátu**